

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 15/1 2026 s. 184-197, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**TÜRK EDEBİYATINDA VEKİL YAZARLIK: YAHYA KEMAL OTOBİYOĞRAFİSİNİ
NASIL YAZDI?**

Demet KOÇYİĞİT*

Geliş Tarihi: 16 Eylül 2025

Kabul Tarihi: 7 Ekim 2025

Öz

Bu çalışma, Yahya Kemal Beyatlı'nın hatıralarının Nihad Sami Banarlı aracılığıyla yazılış sürecini ve biçimini incelemektedir. Biyografi ile otobiyografi arasındaki sınırların sorgulandığı makalede, şairin uzun bir dönem Banarlı'ya anlattığı ve onayladığı metinlerin edebî tür açısından konumu tartışılmaktadır. Bu çerçevede Yahya Kemal'in kendi imgesini kurma süreci, vekil yazarlık bağlamında ele alınmakta; dipnotlar, ön sözler, son sözler, ara notlar ve mektuplaşmalar yan-metinsellik teorisiyle değerlendirilmektedir. Türk edebiyatında dikte edilerek ve onaylanarak kaleme alınmış biyografi ve otobiyografi örneklerinin azlığı, Yahya Kemal ile Banarlı arasındaki bu ortak üretimi özel kılmaktadır. İnceleme, biyografi ve otobiyografi türlerinin sınırlarını yeniden düşünmeye imkân tanıyarak alan yazımında yeni yaklaşımlar geliştirmeyi amaçlamakta; hayat hikâyelerinin üretim sürecinde yazarlık, aracılık ve onay mekanizmalarının nasıl işlediğini tartışmaya açmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yahya Kemal Beyatlı, biyografi, otobiyografi, vekil yazarlık, yan-metinsellik.

**SURROGATE AUTHORSHIP IN TURKISH LITERATURE: HOW
YAHYA KEMAL'S AUTOBIOGRAPHY WAS WRITTEN?**

Abstract

This study examines the process and form through which Yahya Kemal Beyatlı's life story was written by means of Nihad Sami Banarlı. The article interrogates the boundaries between biography and autobiography by analyzing the texts that the poet narrated to Banarlı over an extended period, subsequently reviewed, and explicitly approved. Within this framework, Yahya Kemal's construction of his own literary image is explored through the concept of surrogate authorship, while footnotes, prefaces, postscripts, marginal notes, and correspondence are interpreted through the lens of paratextual theory. The scarcity of biographical and autobiographical works in Turkish literature produced through dictation and authorial approval renders this collaborative endeavor between Yahya Kemal and Banarlı distinctive. The study seeks to reconsider the generic boundaries of biography and autobiography, opening space for new approaches in the field, and to illuminate how authorship, mediation, and authorization function in the production of life narratives.

* Dr. Öğr. Üyesi; Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, dkocyyigit@fsm.edu.tr, ROR ID: [4mma4681](https://orcid.org/4mma4681).

Keywords: Yahya Kemal Beyatlı, biography, autobiography, surrogate authorship, paratextuality.

“Yıllar yılı Park Oteli’ne Yahya Kemal için gitmek, otelin barında, balkonunda onunla hep aynı köşeleri seçerek oturmak, çok defâ, mühim bahisler konuşacağımız, hele yazacağımız zaman, otelin 75 numaralı odasına çekilmek, orada saatlerce hayatımın en güzel sohbetlerini dinlemek; söylediklerinin çoğunu itinâ ile yazmak; ‘Bunları yaz!’ deyişindeki itimâdın güzel sesini duymak, benim en sevgili itiyâdım, vazifem, dersim olmuştu.” (Banarlı, 1960, s. 135)

Giriş

Yahya Kemal’in Hâtıraları, Nihad Sami Banarlı ve Yahya Kemal’in kaleme aldığı metinlerden oluşan özgün bir eserdir. Eserin türünün tanımlanabilmesi ve biçiminin anlaşılabilmesi için öncelikle bir metnin yazarı olmanın şartlarını hatırlamak yerinde olacaktır. Yazar-metin-okur ilişkisi her birine biçilen rollere bağlı biçimde değişebilmektedir. Barthes (1977 [1968]) metni yazardan ayırarak okura teslim ederken okuru öncelikli hâle getirmektedir. Kurmaca eserlerde yazar ve anlatıcı arasındaki mesafenin okur nezdinde kapandığını belirten Booth (1983 [1961]) böylece tek bir figür olarak ortaya çıkan yazara “örtük yazar” (“implied author”) adını vermektedir. *Yahya Kemal’in Hâtıraları* metnin yazarlarının bütünlüğüyle bir örtük yazara dönüştüğü bir örnek değildir, aksine iki farklı yazarın heterojen biçimde metinlerinin yer aldığı bir eserdir. Burada birden fazla yazardan söz ederken Foucault’nun (1969) “yazarın işlevi” (“author function”) kavramı açıklayıcıdır: Bu kavram yazarlığı biyografik kişiden ayırır ve söylem içinde oluşan bir figür olarak tanımlar. Foucault’ya göre modern dünyada yazar hem piyasayla hem de kendi varlığıyla bir konum oluşturur. Eskiden anonimken artık adı merkeze yerleşen yazar, metinleriyle bir külliyat oluşturan otorite hâline gelir. Yine de Foucault’ya göre (1969), metnin öznesi olarak yazar, kendi biyografik kimliğinden farklı olabilmektedir. Aslında bir metnin yazarını kuran şey, metnin sunduğu söylem ve okurdur. *Yahya Kemal’in Hâtıraları*’nda özne yazarın Yahya Kemal, metni kaleme alan yazarın Banarlı olduğu; iki ismin de yazar işlevini üstlendiği görülmektedir. Ancak yine de yazarlık meselesi bu eserin anlaşılmasına yeteri kadar yardımcı olamamaktadır.

Tür olarak *Yahya Kemal’in Hâtıraları* adlı esere bakıldığında otobiyografi açısından ele alınması makul görünmektedir. Otobiyografi kuramında Philippe Lejeune’ün (1989 [1975]) “otobiyografik sözleşme” kavramı önem arz etmektedir. Lejeune otobiyografiyi yazar-anlatıcı-özne arasındaki özdeşliğe dayanan bir sözleşme olarak tanımlar (s. 3-5, 24). Ancak *Yahya Kemal’in Hâtıraları*’nda bu özdeşliğin ortadan kalktığı görülmektedir. Hayatı anlatılan Yahya Kemal, metni yazan ise Banarlı’dır. Dolayısıyla bu eserde otobiyografi ile biyografi türlerine yaklaşan özellikler belirlemektedir ve Lejeune’ün tanımının dışında kalan bir biçime sahiptir. Burada genel olarak otobiyografi ile biyografi ayrımındaki sınırların belirgin olmayışından kaynaklanan durumun üzerinde durmak da gerekmektedir. Lejeune ayrıca otobiyografi, biyografi ve roman arasındaki sınır geçirgenliklerinden söz etmektedir (s. 13-19). Biyografi ve otobiyografi arasındaki tür ayrımına bir itiraz olarak “oto / biyografi” kavramını kullanan Stanley (1992), bu kavramı bir hayatı yazmanın tüm yollarını ve aralarındaki ontolojik ve epistemolojik bağlantıları kapsayacak biçimde kullanmaktadır. Buna göre tüm “yaşam yazını” (“life writing”) türlerini incelemede aynı yaklaşıma sahip olmak gerektiğine dikkati çekmektedir

(s. 3). Stanley oto / biyografi kavramıyla tür sınırlarının geçirgenliğini vurgularken Smith ve Watson (2010) bu geçirgenliği daha sistematik biçimde ele almaktadır.

Yahya Kemal'in Hâtıraları bağlamında yazarlık, otobiyografi ve biyografi türlerinden kaynaklanan meseleler Smith ve Watson'un (2010) geliştirdiği kavramlar aracılığıyla daha açıklayıcı bir çerçevede ele alınabilir. Smith ve Watson (2010) bir kişinin kendisi veya bir başkasının hayatını anlattığı eserleri “yaşam yazını” kavramıyla çerçevelemektedir. Yazarlara göre bu tür eserler biyografik, kurgusal, tarihî ve otobiyografik olabilirler. Bunlardan kendine referans veren (“self-referential”) metinleri otobiyografik adıyla nitelerler. Otobiyografinin de tüm bu türlerle etkileşim içinde bir tür olduğunu ve ayrıca kültür ile tarihi biçimlendirebilecek özelliklere sahip olduğunu vurgularlar (s. 4, 18-19).

Smith ve Watson (2010) yaşamları anlatma biçimlerini kapsayan “yaşam anlatısı” (“life narrative”) kavramı içinde altmış anlatım biçiminden söz etmektedir. Bunlar arasında akademik yaşam anlatısı, apoloji, otoetnografi, otofografi, bildungsroman, itiraf, günlük, anı, seyahat anlatısı, esaret anlatısı gibi yaygın biçimler olduğu gibi “auto / biography” ve “collaborative life writing” gibi melez türler de vardır (s. 253-286) ve bunlar *Yahya Kemal'in Hâtıraları*'nın biçimiyle ilişkilendirilebilir. “Oto / biyografi” (“auto / biography”) yaşam anlatısı türünde, biyografi ve otobiyografinin kesişen yönlerine dikkat çekilmesinin yanında metinde yazarın bir başkasının hayatını anlatırken kendi hayatından parçaları metne eklememesinden de söz edilmektedir (s. 256). Nihad Sami Banarlı'nın Yahya Kemal'le ve metinlerle ilgili aktarımları bu tarife uymaktadır ancak bu aktarımların amacı Yahya Kemal'in onayının ve onunla ilgili hususların açıklanmasına yöneliktir. “İş birlikli yaşam anlatısı” (“collaborative life writing”) ise kişinin kendi hayatını anlatması, bir muhabirin kaydetmesi, bir editörün düzenlemesi gibi birden fazla kişinin ortak çalışmasının ürünü olan eserleri kastetmektedir ki *Yahya Kemal'in Hâtıraları* bu kavramla daha fazla örtüşmektedir (s. 264-265). İş birlikli otobiyografide şu hususlar tartışmalıdır: Yazının “as-told-to” biçimde mi yoksa bir “hayalet yazar” tarafından mı kaleme alındığı; metinde kimin “sesi”nin duyulduğu; metni oluşturan dış unsurların rolü (s. 241).

İş birlikli yaşam anlatısı olarak *Yahya Kemal'in Hâtıraları*'nın türünü belirginleştiren en önemli nokta “anlatılan” (“as-told-to”) ve “aracılı / vekil” (“mediated”) otobiyografi kavramlarıdır. “Anlatılan” otobiyografilerde anlatıcının sözleri yazar veya editör tarafından müdahalesiz biçimde aktarılır. Bu nedenle *Yahya Kemal'in Hâtıraları* bu kategoriye uymaz. Aksine “aracılı / vekil” otobiyografilerde vekil yazar veya editör kurucu bir rol üstlenmektedir. Bu kategoriye uygun biçimde Banarlı metni kaleme almakla kalmamakta; ön söz, dipnotlar, metinlerin farklı kısımlarına eklenen notlarla Yahya Kemal anlatısına biçim vermektedir. Aracılık kavramı Gerard Genette'in (1997) “yan-metinsellik teorisi”yle birlikte incelendiğinde *Yahya Kemal'in Hâtıraları*'na nasıl bir etkisi olduğu görülebilir.

Genette'e göre bir metni kitap hâline getiren ve okura sunan unsurların tamamı “yan-metin”dir (“paratext”). Yan-metinler ne bütünüyle eserin içinde ne de tamamen dışındadır; ancak eserin varlığını mümkün kılan bir “eşik” işlevi görürler. Başlık, ön söz, bölüm başlıkları, dipnotlar ve notlar “peritext”; röportaj, reklam ve mektuplar “epitext” olarak adlandırılır (Genette, 1997, s. 1-4). İşlevi ne olursa olsun yan-metinler, ana metne tabi olan unsurlardır (s. 12). *Yahya Kemal'in Hâtıraları* bağlamında Nihad Sami Banarlı'nın ön söz, dipnot ve açıklamaları tam da bu eşikte yer almakta; Banarlı Yahya Kemal'in hatıralarını metinleştirirken vekil yazarlığın görünür olduğu alanı oluşturmaktadır. Bu çalışmada *Yahya Kemal'in Hâtıraları* vekil yazarlık iş birlikli yaşam anlatısı olarak ele alınmakta; tür olarak “vekil yazarlık

otobiyografi” kavramı önerilmektedir. Vekil yazarlığın görünümünü sağlayan unsurlar ise yan-
metinsellik teorisi bağlamında sunulmaktadır. Dikte edilerek ve onaylanarak kaleme alınmış
nadir örneklerden biri olan *Yahya Kemal’in Hâtraları* üretim sürecinde yazarlık, aracılık ve
onay mekanizmalarını görünür kılarken farklı türde yan-metinlerin esere etkisini tartışmaya
imkân vermektedir.

1. *Yahya Kemal’in Hâtraları’nın Biyografi ve Hatıra Literatüründeki Yeri*

Yahya Kemal Beyatlı hakkında öğrencileri ve dostlarının kaleme aldığı çok sayıda
çalışma bulunmaktadır. Bunlar arasında Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Yahya Kemal* adlı
monografisi, Sermet Sami Uysal’ın *Yahya Kemal’le Sohbetler*, Süheyl Ünver’in *Yahya
Kemal’in Dünyası* gibi eserler öne çıkmaktadır. Ayrıca Beşir Ayvazoğlu’nun kaleme aldığı
biyografik romanı *Bozgunda Fetih Rüyası* ve biyografi türündeki *Yahya Kemal: Eve Dönen
Adam* adlı eseri ile Âlim Kahraman’ın yazdığı *Büyük Göçmen Kuş Yahya Kemal Beyatlı: Şairin
Edebiyat, Medeniyet ve Siyaset Adamı Olarak Portresi* şairin hayatını işleyen önemli eserlerdir.

Mustafa Kara (Kasım 2021) Yahya Kemal’le ilgili yazısında Nihad Sami Banarlı,
Münir Nureddin Selçuk, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Süheyl Ünver’i şairin “hayırlı evlatları”
olarak nitelendirir. Bu nitellemenin sebepleri arasında Selçuk’un şairin bazı eserlerini
bestelemesi, Tanpınar’ın şairin edebî ve fikrî dünyasını tahlil etmesi, Ünver’in sohbetlerden
tuttuğu notlarla önemli detayların kaybolmasının önüne geçmesi sayılmaktadır. Banarlı’ya
“hayırlı evlat” payesi verilmesi ise Yahya Kemal’in bütün eserlerini titiz bir çalışma ile
neşretmesinden kaynaklanmıştır.

Nihad Sami Banarlı’nın Yahya Kemal’le ilgili çalışmaları şairin eserlerini neşretmesinin
ötesinde uzun soluklu bir dostluğa dayanmaktadır. Nihad Sami Banarlı, Küllük Kahvesinde
Yahya Kemal’in sohbetlerine katılan Darülfünunlu gençlerden biriydi (Suner Pekin, 2007, s.
33). Yahya Kemal’le arasındaki dostluk, Banarlı’nın Fuad Köprülü’nün takdim yazısıyla
1939’da yayımlanan lisans bitirme tezi¹ ile başlar. Banarlı’nın çalışması, Yahya Kemal’in
dikkatini çekecektir (Ayvazoğlu, 2006, s. 364). 1940’lara gelindiğinde dostluklarının başladığı,
50’lerde pekiştiği görülür. Banarlı bu dostluğun gelişme sürecini şöyle anlatmaktadır:

Yahya Kemal emsalsiz sohbetleri, bilgi ve fikirleriyle uzun yıllar bana fikir, sanat ve
iman hocalığı yaptı. Kendisine borçlu olduğum şeyler burada sayamayacağım ve
hiçbir şekilde ödeyemeyeceğim kadar engindir.

Onunla asıl dostluğumuz benim Osmanlı İmparatorluğunun ilk devreleri hakkında
14. asır şairi Ahmedî tarafından yazılmış ilk Osmanlı tarihini neşrettiğim zamana
rastlar. Büyük şairin bu kitaba gösterdiği alâka bana karşı itimadının ilk tezâhürü
olmuştur. (Banarlı, 1960, s. 7)

Hayranlık duyduğu Yahya Kemal’i kendi fikir dünyasının merkezine yerleştiren
Banarlı, şairi eserlerini yayımlamaya ikna edebilmiş; Yahya Kemal’in yıllarca tamamlamadığı
şiiirleri Banarlı sayesinde 1956-1957’de yayımlanmaya başlamıştır.² Banarlı’nın Yahya
Kemal’in çalışmalarına katkısı yalnızca şairin eserlerinin yayımlanmasıyla sınırlı değildir.
Yahya Kemal Enstitüsünün ve Yahya Kemal Müzesinin kurulması, *Yahya Kemal Enstitüsü*

¹ 1939’da *Türkiyat Mecmuası*’nda yayımlanan çalışma, müstakil olarak Fuad Köprülü’nün takdimiyle yine 1939’da
yayımlanmıştır (Banarlı, 1939).

² 9 Mart 1957 tarihli “Bütün Bir Yıl” adlı yazıda Banarlı bu süreci anlatmaktadır (Banarlı, 1959, s. 176-180).

Mecmuası'nın neşredilmesi, ardından Yahya Kemal'in bütün eserleri ve notlarının yayımlanmasıyla da yıllarca meşgul olmuştur.³

Banarlı, Yahya Kemal'le dostluğunu yansıtan bazı eserler de kaleme almıştır. *Yahya Kemal Yaşarken* (1959) ve *Yahya Kemal'in Hâtıraları* (1960), Banarlı'nın Yahya Kemal'le yakınlıklarını ve yayın çalışmalarındaki detayları görmek mümkündür.⁴ *Yahya Kemal Yaşarken*'in ön sözünde ve metinlerin bazı dipnotlarında Banarlı Yahya Kemal'in eserlerinin yayımlanmasındaki rolünden ve onunla ilgili yazı ve konuşmaları için nasıl izin aldığından söz etmektedir. Nihad Sami Banarlı'nın Yahya Kemal hakkında yazdıkları ayrıca *Bir Dağdan Bir Dağa* (1984) adlı eserde toplanmıştır. Banarlı bu eserde yer alan bazı metinlerde de Yahya Kemal'in eserlerinin hazırlanma ve yayımlanma sürecinden söz etmektedir. Yahya Kemal'in hayatını konu edinen farklı türdeki eserler içerisinde Banarlı'nın *Yahya Kemal'in Hâtıraları* adlı eseri metin üretiliş süreci ve biçimi açısından özgün bir örnektir. Bu özgünlük, eserin türünü ve yazarlık biçimini incelemeyi gerektirmektedir.

2. Biyografi ile Otobiyografi Arasında Vekil Yazarlık

Nihad Sami Banarlı 1939'da Yahya Kemal'le tanışır ve bundan sonra görüşmelerini not olarak kaydeder. *Resimli Türk Edebiyatı Târîhi*'nin "Yahya Kemâl Beyatlı" bölümünü yazarken şairin hatıralarını kayda geçirmek istediğinde, Yahya Kemal çocukluk ve gençlik hatıralarını da kaydetmesi için anlatır.⁵ Hatta Banarlı bu kayıtların *Yahya Kemal'le Konuşmalar* adıyla yayımlanacağını bizzat şairden aldığı izinle okura duyurur. Bu kaydetme süreci Yahya Kemal'in Pakistan göreviyle kesintiye uğrasa da şair elindeki hatıra müsveddelerini Banarlı'ya teslim eder, İstanbul'a dönüşünden sonra ise 1950'lerde görüşmeler devam eder. Bu görüşmelerden oluşan birikimin ürünü Yahya Kemal'in vefatının ardından *Yahya Kemal'in Hâtıraları* adıyla yayımlanacaktır (Banarlı, 1960, s. 7-8).

Yahya Kemal'in hatıralarını Banarlı'ya emanet etmesi, onun hayatının bir bütün olarak yayımlanması görevini de Banarlı'ya tevdi ettiği anlamına gelmektedir (Banarlı, 1960, s. 11). Şairin şiir ve nesirlerini tamamlamak ve yayımlamak konusunda ağır davranması hatıralarının yayımlanmasında da aynı tereddüdü taşıdığını göstermektedir. Ancak bu tereddüdün farklı bir sebebi de söz konusudur:

Yahya Kemal, hâtıra yazıyor, fakat neşretmeyi güzel bulmuyordu. Hayatta iken hâtıra neşredenlere tam inanmayan beşer ruhunu düşünmesi onu durduruyor; çok sevdiği milletinin, şiirlerine olduğu gibi, hâtıralarına da mutlaka inanmasını istiyordu. (Banarlı, 1960, s. 11)

Bu ifadeler, Yahya Kemal'in hatıralarının doğrudan kendi kalemle ve sağlığında yayımlanmasını istemediğini; bunun yerine güven duyduğu Banarlı aracılığıyla okura ulaşmasını tercih ettiğini göstermektedir. Banarlı'nın titizliği ve şairin fikir dünyasına aşinalığı, ona bu rolün verilmesini kolaylaştırmıştır (Banarlı, 1960, s. 10). Bir anlamda Yahya Kemal kendi imgesini, Banarlı'nın kaleminden kurmuştur.

³ Detaylı bilgi için bk. (Suner Pekin, 2007, s. 105-116).

⁴ Banarlı'nın sık sık yayımlanacağına ve içindeki metinlere atıfta bulunduğu *Yahya Kemal'le Konuşmalar* planladığı şekilde kendisi hayattayken yayımlanamamıştır ancak öğrencisi Nermin Suner Pekin elde edebildiği kadarını *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası*'nda 1988'de yayımlamıştır (Suner Pekin, 1988, s. 263-287).

⁵ Bahsi geçen bölüm "Türk Şiirinde Millî Kıymetler Saltanatı ve Yahya Kemâl Beyatlı 1884-1958" adıyla yayımlanmıştır (Banarlı, 1983, s. 1167-1200).

Banarlı vekil yazar olarak Yahya Kemal'in kendini ifade etmesine aracılık etmiştir. Ancak bu aracılık Smith ve Watson'un (2010) tanımladığı anlatılan (as-told-to) otobiyografi türündeki gibi yalın bir aktarımdan ibaret değildir; Banarlı eserde aynı zamanda yazar işlevini de üstlenmiştir. Bu işlev hem metinlerin toplanma sürecinde hem de Yahya Kemal ile arasındaki onay mekanizmalarında görülmektedir.

Yahya Kemal'in Hâtıraları ön söz, şairin dikte ettirdiği ve yazılı olarak Banarlı'ya teslim ettiği metinler, el yazısı hatıraların tıpkıbasımı ile birkaç ekten oluşmaktadır. Banarlı'nın esere kattığı ön söz, ara notlar, dipnotlar ve son söz ayrıca mektuplaşmalarda aktardığı onay süreçleri vekil yazarlığın görünür olduğu alanlardır. Yahya Kemal'in dikte ettirmesi, müsveddelerini Banarlı'ya teslim etmesi, metinlerin düzenlenişini onaylaması ve sürece sürekli müdahil olması bu ortak yazarlık biçiminin somut örnekleridir.

2.1. Metin Üretiminde Dikte Ettirme

Nihad Sami Banarlı'nın metinlerin üretim sürecinde Yahya Kemal'den onay alma biçimi ilk olarak şairin hatıralarını dikte ettirmesiyle ortaya çıkmaktadır. Şair konuştukları mevzuları “yavaş söyleme zahmetine katlanarak” Banarlı'ya yazdırmış; hatıralarını “yavaş yavaş” anlatmıştır (Banarlı, 1960, s. 7). Banarlı bazı dipnotlarda da kendisine şairin “yazdırdığı” hususlardan bahsetmektedir (Banarlı, 1960, s. 69).

Bu güven ilişkisini yansıtan örneklerden biri “Kaldığım Yerler” başlıklı metinde yer almaktadır. Banarlı'nın giriş notuyla başlayan metinde hem Park Otel'deki görüşme süreçlerine dair ayrıntılar hem de Yahya Kemal'le ilişkisine bakışı görülmektedir:

Yıllar yılı Park Oteli'ne Yahya Kemal için gitmek, otelin barında, balkonunda onunla hep aynı köşeleri seçerek oturmak, çok defâ, mühim bahisler konuşacağımız, hele yazacağımız zaman, otelin 75 numaralı odasına çekilmek, orada saatlerce hayatımın en güzel sohbetlerini dinlemek; söylediklerinin çoğunu itinâ ile yazmak; ‘Bunları yaz!’ deyişindeki itimâdın güzel sesini duymak, benim en sevgili itiyâdım, vazifem, dersim olmuştu.⁶ (Banarlı, 1960, s. 135)

Banarlı'nın farklı çalışmalarında da Yahya Kemal'in dikte süreçlerine örnek verdiği görülmektedir. İlk defa 4 Aralık 1954'te yayımlanan ve 1959'da *Yahya Kemal Yaşarken*'e dâhil edilirken “Yahya Kemal Türkçesi” başlıklı kısa metne eklenen dipnot, bu yazının da şairin yönlendirmeleriyle ortaya çıktığını göstermektedir:

⁶ Banarlı, benzer bir yaklaşımı şairin vefatından sonra da gösterir. Yahya Kemal'in birinci ölüm yıl dönümünde yazdığı mektupta şöyle demektedir:

“Senin bir âyet gibi derin sohbet cümlelerini dinlemeden; bir anne okşayışı kadar sıcak ve nâzik iltifatlarını duymadan; okuduğun şiirler öğretti[ğin] bilgiler, yarattığın fikirler karşısında her an biraz daha kanatlanmadan yaşamak, yılın acı talihi oldu.

Sanki yaratıcısı sen değilmişsin, en güzel şeklini yine sen söylemeyecekmişsin gibi, bitmemiş şiirlerindeki şu veya bu kelime hakkında fikir sorduğun mes'ut saatleri hatırlıyorum. Böyle anlarda ben, bir şiirin yaratılışı nasıl ilâhî bir sabır ve saygı hâdisesidir? Bunu öğrenir, senin mısralarının yüceliğine daha sağlam kanatlanırdım.” (Banarlı, 2009, s. 199-200) [*Hürriyet Gazetesi*, 3.12.1960].

Banarlı, Yahya Kemal'in ikinci ölüm yıl dönümünde yazdığı mektupta ise şöyle diyor:

“Bir kat daha inandım ki yeryüzünde çok büyük bir dostluk, senin yakınlığınmış ... Zihin ve gönül dolduran sohbet, senin müsâhabenmiş.. Senin millet dertleri, vatan sevgileri, millî ıstırap çâreleri üzerinde konuştuklarınmış. Bunu, senden öksüz kalmanın boşluğunu duyanlar bilir.”

(Banarlı, 2009, s. 211) [*Hürriyet Gazetesi*, 3.12.1960].

Banarlı üçüncü yıl dönümünde kaleme aldığı mektupta Yahya Kemal'in vefat ettiği gün aralarında geçen konuşmaları aktarır. Yahya Kemal'in her başlattığı beyitlerin devamını Banarlı getirir. Hasta hâlinde “hâlâ çok güzel, heybetli ve mübârek” olarak söz ettiği şairin her şiirini Banarlı ezbere bilmektedir. Bk. (Banarlı, 2009, s. 225-228) [*Hürriyet Gazetesi*, 2.12.1961].

Yukarıdaki makale, yer yer, Sessiz Gemi şairinin, bu şiire dâir kendi tahlilleriyle süslüdür.” (Banarlı, 1959, s. 30) “Yahya Kemal Türkçesi adlı makalemi, kendisiyle bu mevzuda yaptığım bir konuşmadan sonra yazmıştım. Şair bana, yukarıda madde madde sıraladığım Türkçe anlayışını söyleyip yazdırdıktan sonra, böyle bir Türkçe ile söylediği mısralar içinde en beğendiği ve târif ettiği Türkçeye en uygun bulunduğu bâzı mısralarını da misâl olarak tekrarlamıştı. Söylediği mısralar içinde yukarıya aldığım örneklerden başka şu misâller de vardı... (Banarlı, 1959, s. 53)

Benzer bir durum “Selimnâme” başlıklı bölümün bir dipnotunda da görülür (Banarlı, 1959, s. 73). Aynı metindeki bir diğer dipnotta Banarlı, kırk yılda yazılan bu şiirin yayımlanmaya başladığı süreçte eş zamanlı olarak şiirle ilgili kendisinin yazılarının da yayımlanmaya başladığını belirtir (23 Aralık 1956-Şubat 1957). Banarlı, bu süreçte Yahya Kemal’in Cerrahpaşa’da tedavi gördüğünü belirttikten sonra şiirle birlikte yazıların yayımlanışının şaire hastalığını unutturduğuna dikkat çeker. Yahya Kemal’in bu durumla ilgili hâlini de şöyle anlatır:

Benim Selimnâme’yi bilhassa genç nesillere tanıtmak maksadıyla yazdığım izahların da artık lüzum ve ehemmiyetine inanıyordu. Böylelikle, bir yandan onun şiiri intişar ediyor, öte yandan bu makaleler yayımlanıyordu. Yahya Kemal, şiirlerinin, def’alarca yaptığım tertip ve tashihleri kadar bu makalelerle de ilgileniyor, ben okudukça daha mes’ud, sanki Çaldıran ve Ridaniye günlerinde yaşıyordu. Bu satırları, Yahya Kemal’i hasta günlerinde zaman zaman mes’ud görebilmiş olmanın aziz hazzı ve hatırasıyla yazdım. (Banarlı, 1959, s. 74)

Bir diğer örnek *Yahya Kemal’in Hâtıraları*’nda “Fransa’da Şiir” başlıklı metnin sonunda karşımıza çıkar. Bu yazının sonuna dikte edilen kısa bir metin eklenmiş, Banarlı da bu süreci ayrıca not düşmüştür (Banarlı, 1960, s. 94-95).

2.2. Metin Üretiminde Not ve Müsveddelerin Teslimi

Yahya Kemal “Fransa’da Şiir” başlıklı yarım kalan hatıra metnini Banarlı’ya verdiğinde devamını bulamadığı için eksik verdiğini söylemiştir. Metnin kalanı için aralarındaki konuşma bir ara notla eklenmiştir (Banarlı, 1960, s. 94-95). Yahya Kemal’in yarım kalmış müsveddesini Banarlı’ya teslim ettiği bir diğer metnin “Afrika’ya Ziyâret” başlıklı metin olduğu dipnotta belirtilmektedir. Metnin kalan kısmını aralarındaki bir başka edebî sohbetle hatırlamıştır. Banarlı buna dair geniş notları *Yahya Kemal’le Konuşmalar*’da yayımlayacağını haber verir (Banarlı, 1960, s. 123-124).

Banarlı “Kaldığım Yerler” metninin başında da Yahya Kemal’in kendisine verdiği notlardan söz etmektedir:

Bir gün kendisine, Park Oteli’nden başka, İstanbul’un nerelerinde kaldığımı ve bu yerlere âit hâtıralarını sormuştum. O kadar çok yer adı söylemişti ki hayret etmişim. Birkaç gün sonra da **Kaldığım Yerler** adlı bu notlarını bulmuş, bana uzatmıştı:

– Bunlar, benden çok senin işine yarar. Sende kalsın, demişti. (Banarlı, 1960, s. 136)

Zamanla Yahya Kemal fırsat buldukça elindeki notları Banarlı’ya teslim etmeye başlamıştır. Öte yandan, Yahya Kemal Nihad Sami Banarlı’ya hatıralarını dikte ettirmekten yorulduğunda ve aynı konuları yazdığını hatırladığında bunları parçalar hâlinde metne eklemesi için teslim etmiştir. 1948’de Pakistan’da giderken ise kalan notları da Banarlı’ya vermiştir (Banarlı, 1960, s. 8).

2.3. Metin Üretiminde Yorum ve Düzenleme

Nihad Sami Banarlı'nın metin üretim sürecinde Yahya Kemal'den aldığı bir diğer onay biçimi yazdığı metinleri şairle paylaşması ve değerlendirmeleriyle birlikte onayını almasıdır. Bu noktada Banarlı şöyle söylemektedir:

Bu hâtıraları kendi fiş kartonlarıma yapıştırıp, intizamla saklayışım, şifâhî olarak söylediklerini de aynı intizamla temize çekip kendisine okuyuşum hoşuna gidiyordu. Birkaç defâ “Ben sana ne kadar muhtaçmışım!” cümlesini, kendi hayat, fikir, bilgi ve sanatına dâir hazırlanmış bu dosyaları, bâzan beni evimde taltif ederek, gördüğü günlerde söyledi. (Banarlı, 1960, s. 8)

Bu eser dışında özellikle Yahya Kemal'in şiirleri üzerine incelemeleri hakkında nasıl görüş bildirdiğine dair notlar da görülmektedir. Banarlı kaleme aldığı iki metinde bu yönde açıklamalarda bulunmaktadır. Bunlardan ilki şöyledir:

Yahya Kemal, Sessiz Gemi şiirinin çok sevilmesinden memnun, fakat yanlış anlaşılmasından muztarıpdı. Sessiz Gemi'nin bestelenerek, radyoda icrâsından sonra bana bu ıztırâbını tekrarlamıştı. Kendisine:

– İzin verirseniz, Sessiz Gemi'nin, benim anladığım ve sizden duyduğum bir tahlilini yazayım, dedim.

Birkaç gün sonra Sessiz Gemi makalesini kendisine okudum. Bilhassa, tahlil bölümünün her cümlesi için tasvibini aldıktan sonra, 15 Ekim 1955 târihli Hürriyet'de, yayımladım. (Banarlı, 1959, s. 30)

Benzer bir tutum, adı geçen eserin ilk bölümünde yer alan dipnotta da okuru karşılamaktadır. “Altmışbeşinci Yılda” başlıklı konferans metnine Banarlı'nın düştüğü dipnota göre bu metin Yahya Kemal'in verdiği belgelere dayanarak hazırlanmış, tören öncesinde Yahya Kemal'e okunarak değişiklik ve düzeltme talepleri yerine getirilmiştir (Banarlı, 1959, s. 1).⁷

2.4. Metin Üretiminde Genel Olarak Onaylayıcı Görüş

Yahya Kemal'in diğer eserlerinde olduğu gibi hatıralarının yayımlanmasında da Nihad Sami Banarlı'ya duyduğu güven açıkça görülmektedir. Şairin vefatından sonra Banarlı'nın ona hitaben yazdığı mektuplar hem bu yakın temasın izlerini taşır hem de Yahya Kemal'in eserlerinin yayımlanmasındaki belirleyici etkisini ortaya koyar. Banarlı'nın “Kitapların, hep senin istediğin gibi, seçtiğin kâğıda, istediğin biçimde, istediğin yazılışla basılıyor.” ifadesi, şairin iradesinin yayıma nasıl yansıdığını göstermesi bakımından önemlidir (Banarlı, 2009, s. 228).

Yahya Kemal'in Banarlı'ya söylediği şu sözler de eserlerin basım sürecinde onay mekanizmasının nasıl işlediğine işaret etmektedir:

Nihayet söz, Kendi Gök Kubbemiz'e geldi. Kitabın her şeyi hazır. ‘Matbaaya vermek, basılışıyla oyalanmak, size iyi gelecek, size hastalığınızı unutturacaktır’ diyordum. Dedin ki:

– Banarlı! Yarın ben buradan çıkacağım. Yine Park Oteli'ne döneceğim. Orada bir hafta dinleneceğim. Sonra seninle her hafta Hürriyet'de yeni bir şiir neşrine başlayacağız. Yarım kalmış şiirlerimi bitireceğim olmazsa yenilerini yazacağım. Kitabı da sen, **istediğin gibi** basacaksın. (Banarlı, 2009, s. 227-228)

⁷ Banarlı, yine aynı dipnotta burada genişletilmiş olarak yer alan metnin daha önce 1948'de *Resimli Türk Edebiyatı Târîhi*'nde yayımlandığına işaret etmektedir (Banarlı, 1983).

Bu ifadeler, Yahya Kemal'in hatıralarını Banarlı aracılığıyla yayımlama kararının yalnızca güvene değil, aynı zamanda şairin kendi imgesini nasıl şekillendirmek istediğine dair bilinçli bir tercihe dayandığını göstermektedir. Yahya Kemal "Hatırat" başlığı altında hatıra kaleme alma isteğinin herkeste kuvvetli olduğunu ama okurda olumsuz bir etki bırakma ihtimalinin de bulunduğunu söylemektedir (Banarlı, 1960, s. 63). Dolayısıyla şair, hatıralarının güvenilir biçimde aktarılması için Banarlı'nın vekil yazarlığına başvurmuştur.

Bir vekil yazar olarak Nihad Sami Banarlı'nın metnin kuruluşundaki aktif rolü sadece metnin üretim sürecinde değil, metnin bütününde ön söz, dipnotlar ve açıklamalar aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Böylece ortaya tek bir türle sınırlanamayan, yan-metinlerle zenginleşmiş özgün bir eser çıkar. Bu durum, *Yahya Kemal'in Hâtıraları*'ni yalnızca bir hatırat olmaktan çıkarıp türler arası bir yapıya kavuşturur ve yan-metinsellik tartışmalarıyla ilişkili hâle getirir.

3. Yan-metinsellik Açısından Yahya Kemal Anlatısı

Nihad Sami Banarlı'nın *Yahya Kemal'in Hâtıraları* ve diğer eserlerinde çok sayıda yan-metne yer verdiği görülmektedir. Ön sözler, son sözler, ara notlar, mektuplar ve dipnotlar yalnızca metni destekleyen unsurlar değil, aynı zamanda Banarlı'nın vekil yazarlık rolünü görünür kılan araçlardır. Özellikle *Yahya Kemal'in Hâtıraları*'nda ana metne yerleştirilen notlar, ara açıklamalar ve mektuplar eserin türünü de dönüştürmektedir. Biyografiden otobiyografiye geçişip duran; mektup, söyleşi, anı türleri arasında dönüşen bu yapı, Genette'in yan-metinsellik teorisi bağlamında temellendirilebilecek niteliktedir.

Bu metinlerdeki ön ve son sözler, ara notlar ve dipnotlar ana metni çevreleyen yan-metinlerdir. Tam olarak ana metni açıklayan, okuru yönlendiren, metnin anlamı, tarihi ve kültürel çerçevesinden haberdar eden rolleri mevcuttur. Yan-metinlerin rolü genelde Nihad Sami Banarlı'nın Yahya Kemal'le ilgili çalışmalarında şairin onayından geçtiğini ispat etmektedir. Eserlerin ön sözleri, son sözleri yanında bazı bölümlere koyulan metin içi notlar ve dipnotlar Banarlı'nın genel yaklaşımını gösterir niteliktedir.

3.1. Ön Sözler ve Son Sözler

Banarlı'nın kaleme aldığı ön sözler çoğu zaman okura Yahya Kemal'in onayını ispat eden yan-metinlerdir. *Yahya Kemal'in Hâtıraları*'nın ön sözünde şairin Banarlı'ya "Ben sana ne kadar muhtaçmışım!" dediği aktarılmaktadır (Banarlı, 1960, s. 8). Şairin Pakistan'da bulunduğu sırada Banarlı'yı teşvik eden ifadelerinden (Banarlı, 1960, s. 9) ve Banarlı'nın şiirlerini anlayan biri olmasından duyduğu memnuniyetten (Banarlı, 1960, s. 10) söz edilmektedir. Aslında bu vurgular, "Hayatta iken hâtıra neşredenlere tam inanmıyan beşer rûhunu" düşünerek yazdıklarını yayımlamayan şairin yazıklarının Banarlı aracılığıyla kitap hâline gelmesini uygun gördüğünü göstermektedir (Banarlı, 1960, s. 11).

Yahya Kemal Yaşarken'in ön sözü de bu yaklaşımı pekiştirmektedir. Banarlı burada yazıların çoğunu Yahya Kemal'in bilgisi dahilinde kaleme aldığını, bazılarını şaire okuyarak yayımladığını, kimi noktalarda şairin düzeltme taleplerini yerine getirdiğini açıkça belirtmektedir (Banarlı, 1959, s. VI):

Bu kitabı teşkil eden yazıların mühim bir kısmı, Yahya Kemal'in bu hassâsiyetini bilmekten doğan ikinci bir hassâsiyetle, ve onu üzebilecek her ihtimâli önlemek endişesiyle, daha neşredilmeden, kendisine haber verilmiş, tasvibi alınmış, bâzıları, kendisine okunduktan sonra yayımlanmıştır.

Esâsen, şiirinin, sanatının ve fikirlerinin, kendisi tarafından yapılan tahlilleri, îzahları sırasında not edilmiş, bâzan müzâkeresi yapılmış bilgilerle süslenen ve her cümlesinin doğru olması için îtinâ gösterilen bu yazıların Yahya Kemâl'e âit bahislerinde, şâirin fikrî ve ilmî tasvibine aykırı bir nokta yoktur.

Banarlı bu vurgu dolu ifadesinin ardından kendisine ait olan yorumlarına Yahya Kemal'in müdahale etmediğini, yalnızca küçük düzeltmeler istediğini de kaydetmektedir.

Hatıralara eklenen son sözler de bu işlevi sürdürmektedir. Örneğin "Kaldığım Yerler" başlıklı metnin sonunda, yıldız işaretiyle ayrılmış kısımda Banarlı şairin hastalık dönemini, gönderdiği son mektubu ve ölüm tarihini bildirir (Banarlı, 1960, s. 145-147). Böylece ana metnin sonuna eklenen bu parçalar, bir biyografik kaydın ötesinde Yahya Kemal'in son dönemine dair şahsi tanıklığı da ihtiva etmektedir.

3.2. Dipnotlar

Banarlı'nın dipnotları yalnızca açıklama amacıyla değil, aynı zamanda okuru yönlendiren ve şairin imgesini kuran yan-metinlerdir. "Şiirde Otuz Senem", "Fransa'da Şiir", "1912 de Paris'den İstanbul'a Geliş", "Tevfik Fikret", "Ahmed Naim Bey'e Dâir Bir Hatıra", "Afrika'yı Ziyâret", "Hamburg'a Seyâhat", "Senelerimin Bilânçosu 1884-1946", "Senelerimin Bilânçosu" ve "Kaldığım Yerler" gibi metinlerde Banarlı sık sık dipnotlarla müdahalelerde bulunmaktadır.

Bu dipnotlarda kimi zaman metinlerin daha önce nerede yayımlandığı belirtilmekte kimi zaman ileride yayımlanacak *Yahya Kemal'le Konuşmalar*'a atıf yapılmaktadır. Örneğin *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*'nde Yahya Kemal'le ilgili bölümden, *Yahya Kemal Yaşarken*'de ilk defa yer alan paragraflardan ve ileride yayımlanacak olan *Yahya Kemal'le Konuşmalar*'da yer alacak bölüm bilgilerinden söz edilmektedir. Hatta sık sık bu eserde yer alacak bölümlerden alıntılara yer verilmektedir.⁸ Ayrıca Yahya Kemal'in henüz yayımlanmamış şiirlerinin *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmûası*'nda yayımlanacağı da dipnotlarda haber verilmektedir (Banarlı, 1959, s. 17). Bu örnekleri toplayan bir dipnot şöyledir:

Yahya Kemal'in, birgün Kanlıca'da, bir suâlîm üzerine irticalen söylediği ve yazdirdığı bu güzel konuşmanın bir kısmı **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**'nde neşrolunmuştu. (S. 392) Buraya aldığım son paragraflar, ilk defa bu sahîfelerde yayımlanıyor. Aynı konuşmanın, buraya alamadığımız ve vatan edebiyâtımıza dâir bâzı mühim tenkidleri de ihtivâ eden bütünü, **Yahya Kemal'le Konuşmalar**'da intişar edecektir. (Banarlı, 1959, s. 22-23)

Banarlı'nın dipnotları Yahya Kemal'in imgesini korumaya yönelik polemiklere de sahiptir. Örneğin Yusuf Ziya Ortaç'ın Yahya Kemal'i "Hece'nin beş şairinden sonra [T]ürkçeci" olarak değerlendirmesine karşı çıkar ve şairin çok daha genç yaşta bu anlayıştan uzaklaştığını gösterir (Banarlı, 1960, s. 82-83). Yine "Ahmed Naim Bey'e Dair Bir Hatıra"da uzun bir dipnotla Naim'in haksızlığını göstermek üzere belgeler sunar ve yazıyı "çok mühim ve çok güzel" diye nitelendirir (Banarlı, 1960, s. 114-119).

Bu örnekler Banarlı'nın dipnotlarla Yahya Kemal'in otoritesini pekiştiren bir vekil yazarlık işlevi sağladığını göstermektedir.

⁸ Bk. (Banarlı, 1959, s. 1, 2, 7, 8, 12, 14, 27, 41, 53, 97-98, 200).

3.3. Ara Notlar

Ara notlar, Banarlı'nın ana metnin içine doğrudan müdahale ettiği, eksikleri tamamladığı veya yorum yaptığı bölümlerdir. Örneğin “Fransa’da Şiir” metninin eksik kalan kısmı Banarlı tarafından 1947’de yapılan konuşmalarla tamamlanmıştır (Banarlı, 1960, s. 94-95). Bu tür eklemeler hem metni tamamlamakta hem de şairin şiir anlayışına dair yorumlar içermektedir.

Benzer şekilde, “Tevfik Fikret” başlıklı metnin girişine eklediği notlarda Yahya Kemal’i savunur ve “Bu sözler ve bu hâtıralar, ‘Yahya Kemal, edebiyatımızda hiçbir şâiri sevmez, saymaz ve beğenmezdi’ diyen müfteri şâiaya, kendi el yazısıyla verilmiş güzel cevaptır[.]” der (Banarlı, 1960, s. 105). Bir diğer örnek olarak “1912 de Paris’ten İstanbul’a Geliş” metnine eklediği uzun dipnotta, Yahya Kemal’in 1957’de Paris’te tedavi sırasında gönderdiği notu da aktarmaktadır (Banarlı, 1960, s. 102-104).

Bu müdahaleler, metni yalnızca Yahya Kemal’in anlatısı olmaktan çıkarmakta; Banarlı’nın yorumlarının eşlik ettiği çok sesli bir yapıya dönüştürmektedir.

3.4. Yan-metinselliğin Tür Üzerindeki Etkisi

Yahya Kemal’in Hâtıraları’nı diğer biyografi veya hatıra türündeki eserlerden ayıran en önemli özelliği yan-metinselliktir. Eserde yan-metinler kurucu role sahiptir. Genette’in yan-metinler için vurguladığı eşik kavramı burada belirgin hâle gelmektedir. *Yahya Kemal’in Hâtıraları*’ndaki yan-metinler eseri hem yapı ve tür açısından hem de okura sunulma biçimi açısından şekillendirmektedir. Banarlı, şairin yine hatıralarını ihtiva eden *Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hâtıralarım* (2015) adlı eserde bir ön söz ve eser içinde birkaç küçük dipnotla yetinmektedir. Oysa aynı metinlerin bir kısmını içeren *Yahya Kemal’in Hâtıraları* çok daha yoğun bir yan-metinsel çerçeveye sunulmuştur. Banarlı, *Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hâtıralarım*’ı tanıttığı yazıda şu ifadeleri kullanır:

Bu çalışma, bundan önceki kitaplarda olduğu gibi, acele yazılmış kelimeleri pürüzsüz okumak, yırtılmış ve dağılmış kâğıtları dikkatle birleştirmek; kopmuş veya oyulmuş yerleri restore etmek; metinleri defâlarca inceliyerek, şâirin yazılarına gereken saygıyı göstermek gibi, maddî mânevî gayretler istiyordu. (Banarlı, 1984, s. 347)⁹

Bu açıklama, eserin sıradan bir biyografi olmadığını; yan-metinsellik aracılığıyla kurulan, vekil yazarlıkla biçimlenmiş bir metin olduğunu ortaya koymaktadır.

4. Sonuç

Yahya Kemal’in vefatından sonra oluşturulan arşivde mektup, makale, sohbet notu, şiir tahlili ve yarım kalmış müsvedde gibi çok sayıda metin yer almaktadır. Bunların bir kısmı *Makaleler ve Mektuplar* (Beyatlı, 1977) gibi eserlerde derlenmiş, bir kısmı da *Yahya Kemal’in Hâtıraları*’nda bir bütün hâlinde sunulmuştur. Yahya Kemal’in hayattayken hatıralarını yayımlamaktan kaçınması, okurun inancını kaybetme ihtimaline duyduğu endişeden kaynaklanmıştır (Banarlı, 1960, s. 11, 63). Buna rağmen, hatıralarının yayımlanmasını Banarlı aracılığıyla mümkün kılması şairin kendi imgesini kurma sürecine bilinçli bir müdahalesidir.

⁹ Benzer bir titizlik vurgusu şairin bilinmeyen, el yazısıyla bıraktığı “sahifelerden toplanıp restore edilmek suretiyle” hazırlandığı ifadesinde görülmektedir (Banarlı, 1984, s. 346-355).

Yahya Kemal'in Hâtıraları klasik biyografi, otobiyografi ve hatıra örneklerinden ayrılmaktadır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Yahya Kemal* monografisi veya Mithat Cemal Kuntay'ın *Mehmed Âkif* biyografisinde anlatılan kişiden doğrudan onay alma süreci yoktur. Oysa Banarlı hem bir şahit hem de bir vekil yazar olarak Yahya Kemal'in hatıralarını şairin onayıyla kaleme almıştır.

Bu durum, yalnızca hoca-talebe ilişkisiyle açıklanamaz. Süheyl Ünver'in tuttuğu notlarda veya Adile Ayda'nın mülakatında¹⁰ Yahya Kemal'in müdahaleci tavrı görülürken Banarlı'ya karşı duyduğu güven farklı bir nitelik taşımaktadır. Ünver (1980, s. 5-9), notlarını şairin hayattayken yayımlamasına izin vermeyeceğini düşündüğünü söylerken, Banarlı'nın yazdıkları bizzat şairin onayına dayanmıştır.

Sonuç olarak *Yahya Kemal'in Hâtıraları* yalnızca bir hatıra kitabı değil, biyografi ve otobiyografi arasında, vekil yazarlık aracılığıyla kurulmuş, yan-metinsellik sayesinde tür sınırlarını aşan özgün bir örnektir. Şairin kendi imgesini nasıl kurmak istediğini, Banarlı'nın kalemi ve yan-metinsel katkılarıyla okumak mümkündür.

Beyanlar

Telif Hakkı Beyanı: CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destekleyen Kuruluşlar: Çalışmada destekleyen kuruluşlar bulunmamaktadır.

Etik Onay ve Katılımcı Onayı: Çalışma etik onay ve katılımcı onayı gerektirmemektedir.

İntihal Beyanı: Bu makale özgün bir çalışmadır ve intihal içermemektedir. Çalışmada yararlanılan tüm kaynaklara uygun biçimde atıf yapılmıştır.

Veri ve Materyallerin Kullanılabilirliği: Çalışmada kullanılan veri ve materyaller makale metni ve kaynaklar içerisinde sunulmuştur.

YZ Araçlarının Kullanımı: Makalenin dil düzenlemesi aşamasında YZ araçlarından faydalanılmıştır. Çalışmanın içeriğinden ve bilimsel doğruluğundan yazar sorumludur.

Kaynaklar

- Ayda, A. (Aralık 1984). Bir mülakat. *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi (Yahya Kemâl Anıt Sayısı) 134*, 132-135.
- Ayvazoğlu, B. (2006). Nihad Sami Banarlı. *Modern Türkiye'de siyasi düşünce (muhafazakârlık) 5*, (Ed.) T. Bora ve M. Gültekinil. İletişim.
- Banarlı, N. S. (1939). *XIV'üncü asır Anadolu şairlerinden Ahmedî'nin Osmanlı Tarihi: Dâsitân-ı Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osman ve Cemşid ve Hurşid Mesnevîsi*. Bürhaneddin.
- Banarlı, N. S. (1959). *Yahya Kemal yaşarken*. Baha.
- Banarlı, N. S. (1960). *Yahya Kemal'in hâtıraları*. Baha.
- Banarlı, N. S. (1983). Türk şiirinde millî kıymetler saltanatı ve Yahya Kemâl Beyatlı 1884-1958. *Resimli Türk edebiyâtı târihi II* içinde (ss. 1167-1200). Millî Eğitim.

¹⁰ Yahya Kemal'in mülakat yapmaya çok sıcak bakmadığı bir örnek Adile Ayda ile yaşananlarda görülmektedir. *Türk Edebiyatı Yahya Kemal Özel Sayısı*'nda (1984) bu mülakat "16 Ekim 1947'de yayınlanmış olması gereken, fakat Yahya Kemâl'in gazete idarehanesine çıkagelmesi ile yayımlanması engellenerek çok sonra yayımlanan Mülâkatın metni aşağıdadır." notuyla yayımlanır (Ayda, Aralık 1984, s. 132-135).

- Banarlı, N. S. (1984). *Bir dağdan bir dağa*. Kubbealtı.
- Banarlı, N. S. (1997). *Yahya Kemal yaşarken*. İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Banarlı, N. S. (2009). *Kitaplar ve portreler*. Kubbealtı.
- Barthes, R. (1977). The death of the author. *Image music text*. (Çev. Stephen Heath). Fontana.
- Beyatlı, Y. K. (1977). *Makaleler ve mektuplar*. İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Beyatlı, Y. K. (2015). *Çocukluğum, gençliğim, siyasi ve edebî hâtıralarım*. İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Booth, W. C. (1983). *The rhetoric of fiction*. University of Chicago.
- Foucault, M. (1969). What is an author? *Aesthetics, method, and epistemology*. Ed. James D. Faubion, (Çev. Robert Hurley vd). The New.
- Genette, G. (1997). *Paratexts: Thresholds of interpretation*. (Çev. Jane E. Lewin). Cambridge University.
- Kara, M. (Kasım 2021). Yahyâ Kemâl ve Sessiz Gemi. *Yenidünya Dergisi*, 36-39. <https://www.yenidunyadergisi.com/blog/yahya-kemal-ve-sessiz-gemi>
- Lejeune, P. (1989). *On autobiography*. Ed. Paul John Eakin. (Çev. Katherine Leary). University of Minnesota.
- Smith, S. ve J. Watson. (2010). *Reading autobiography: A guide for interpreting life narratives*. University of Minnesota.
- Stanley, L. (1992). *The auto / biographical I: The theory and practice of feminist auto / biography*. Manchester University.
- Suner Pekin, N. (1988). Yahya Kemal'le konuşmalar ve hatıralar. *Yahya Kemal Enstitüsü mecmuası III*. N. Suner Pekin-M. Tefikoğlu. (Ed.), İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Suner Pekin, N. (2007). *Nihad Sami Banarlı: Hayatı, şahsiyeti ve eserleri*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Ünver, S. (1980). *Yahya Kemal'in dünyası*. Tercüman Tarih ve Kültür.

Extended Abstract

This study examines the process by which Yahya Kemal Beyatlı's memoirs were transcribed through the mediation of Nihad Sami Banarlı and explores the generic nature of the resulting text. The primary aim of the article is to discuss how the boundaries between biography and autobiography become blurred in the context of *Yahya Kemal'in Hâtıraları (Yahya Kemal's Memoirs)* and to conceptualize this process through the notion of "surrogate authorship." The texts that Yahya Kemal dictated to Banarlı, narrated to him over many years, and subsequently approved are considered not merely as records of memories but as occupying a distinctive position in terms of literary genre.

Yahya Kemal's construction of his own image is analyzed here within the framework of surrogate authorship, while the forewords, afterwords, footnotes, interim notes, and correspondences included in the work are examined through Gérard Genette's theory of paratextuality. The rarity of biographies or autobiographies in Turkish literature that were dictated and explicitly authorized renders this collaborative production between Yahya Kemal and Banarlı particularly significant. The study seeks to open a discussion on how authorship, mediation, and mechanisms of approval operate in the textualization process of life stories and to contribute to rethinking the boundaries of biography and autobiography as literary forms.

The theoretical framework of the article draws on concepts developed by Smith and Watson (2010). Their categories of "auto / biography" and "collaborative life writing" are especially useful in understanding the position of *Yahya Kemal'in Hâtıraları*. "Auto / biography" highlights the intersections of biography and autobiography and may involve the author's incorporation of elements from his own life

into the narrative. Banarlı's occasional personal reflections in the text resonate with this category. Yet the work aligns more closely with "collaborative life writing," since Yahya Kemal's oral narratives, Banarlı's transcription, editorial interventions, and interpretive additions converge to produce a multilayered text.

The distinction between "as-told-to" and "mediated" autobiographies is crucial for defining the genre. In as-told-to autobiographies, the narrator's words are transmitted without authorial interference. *Yahya Kemal'in Hâtıraları*, however, does not conform to this model, for Banarlı assumes not only the role of recorder but also that of a constitutive author. Through forewords, footnotes, and interpolated commentary, he shapes the narrative, provides interpretation, and transforms the work's generic status. For this reason, *Yahya Kemal'in Hâtıraları* is conceptualized as a "surrogate authored autobiography."

Genette's theory of paratextuality offers a productive lens for analyzing this structure. According to Genette, the elements that frame a text as a book (such as forewords, footnotes, titles, and letters) function as "thresholds". The forewords, afterwords, interim notes, and footnotes inserted by Banarlı constitute precisely such thresholds surrounding Yahya Kemal's narrative. Yet these paratexts do not merely supplement the main text; they play a formative role in defining the genre and shaping the dynamics of authority. Yahya Kemal's authorial presence is reinforced through Banarlı's interventions, while Banarlı himself becomes visible as a proxy author.

The article also considers the relationship between Yahya Kemal and Banarlı. Yahya Kemal refrained from publishing his memoirs during his lifetime, instead entrusting them to Banarlı with the intention that they be released posthumously. Banarlı's meticulousness, his familiarity with the poet's intellectual world, and their long-standing friendship facilitated his undertaking of this task. Works such as *Yahya Kemal Yaşarken* (1959 - *Yahya Kemal in His Lifetime*), *Yahya Kemal'in Hâtıraları* (1960), and *Bir Dağdan Bir Dağa* (1984 - *From Mountain to Mountain*) testify both to Banarlı's intimacy with the poet and to his role as a surrogate author.

Yahya Kemal'in Hâtıraları consists of dictated texts, drafts handed over to Banarlı, facsimiles of manuscripts, and various appendices. Banarlı's editing of these materials, supplementing them with his own annotations, and preparing them for publication with approval from Yahya Kemal renders the book a genuinely collaborative production. This resulted in a unique structure enriched with paratexts, unbound by a single genre, oscillating between biography and autobiography.

In conclusion, *Yahya Kemal'in Hâtıraları* is not merely a memoir but a cross-generic work shaped by surrogate authorship and paratextuality. The study demonstrates that Yahya Kemal deliberately constructed his self-image through the mediation of Banarlı's pen. Thus, the work emerges as a unique example in Turkish literature that invites a re-examination of the relationship between biography and autobiography and foregrounds the role of authorship, mediation, and authorization in the making of life narratives.